

Rødhyll - uønsket fremmedart i skogbruket

Rødhyll (*Sambucus racemosa*) er en fremmedart som er forvillet fra hager og parker, og som har blitt et stort problem for skogforyngelsen i stadig større deler av landet. Den er funnet spredd i lavlandet i mesteparten av Sør-Norge. I Fremmedartslista 2018 vurderes rødhyll som svært høy økologisk risiko.

Beskrivelse

Rødhyll kommer opprinnelig fra sørlige Europa. Den er flerårig, vokser gjerne mer enn 2 meter året etter spiring, og kan bli mer enn 4 meter høy etter få år. Den brer seg utover som store busker og kan sammen med andre vekster dekke marken og skygge ut foryngelsen. Den formerer seg fra frø som kan telle flere tusen på hver busk. Rødhyll kan få frø så tidlig som andre året etter frøplantenes spiring, og frøene modnes i juni. Frøene i de saftige røde bærene spres av fugler.

Rødhyll med stor frøproduksjon

Rødhyll kan forveksles med Alaskahyll plantet nord til Finnmark. Denne skiller seg fra rødhyll ved at skudd og underside av blader er dunhåret.

Varmere klima og stor produksjon av saftige bær sørger for rask spredning. Den trives best på næringsrik jord, men vokser også på mager, steinete

jord. Den vokser gjerne på solrike steder, men finnes også i halvskygge. Frøene kan spire og busker kan stå i mange år i eldre skog, før de blomstrer og utvikler seg når fristilling og hogst gir økt lystilgang. Frøene kan overleve flere år på bakken før spiring.

Utvikling av frukt, tidlig vår

Utfordring for skogbruket

Rødhyll har vist en nesten eksplosiv spredning de senere år. Fra områder øst og vest for Oslofjorden, hvor det først ble rapportert om problemer med rødhyll, registreres det nå mange andre steder i Sør-Norge. Planta kan dominere foryngelsesfelt alene eller sammen med andre arter, og gjøre skade på foryngelsen. Rødhyll er svært vanskelig å bli kvitt når den er etablert. Nedkapping fører til kraftig og rask gjenvekst fra stubben.

Foryngelsen legger grunnlaget for god økonomi i skogbruket, både for skogeieren og for andre aktører i skogbruket. En rask reetablering av skog med tilstrekkelig antall planter er derfor viktig. Dette er også av stor betydning når det gjelder skogens klimarolle med binding av karbon.

Ung granplante nedvokst av rødhyll

Forebyggende tiltak

I områder hvor det erfaringsmessig kan være vanskelig å få opp foryngelse i skogen på grunn av rødhyll, bør dette tas hensyn til ved valg av foryngelsesmetode. Valg av større og kraftigere skogplanter, gjerne kombinert med markberedning, er aktuelle tiltak.

Nedkapping av 5 – 6 meter lang rødhyll

Dersom forvillet rødhyll fins spredt i eller rundt skogen, bør disse fjernes for å redusere frøspredningen. Hvis dette er eldre og høyere planter kan de kappes ned og stubbebehandles (se nærmere beskrivelse av tiltaket i avsnittet under). På denne måten kan en del av problemet med oppslag på foryngelsesflatene forebygges.

Bekjempelse

Både mekaniske og kjemiske metoder, samt en kombinasjon av mekaniske og kjemiske metoder, kan være aktuelle tiltak mot rødhyll.

Mekanisk rydding

I skogbruket brukes for det meste mekaniske metoder i arbeidet med foryngelse og ungskogpleie. Motorryddesag, kjederyddesag og motorsag brukes til det meste av skogskjøtselarbeidet. For bekjempelse av rødhyll viser det seg at ren nedkapping er en svært kortvarig løsning. [Forsøk ved Bioforsk](#) viser at nedkapping gir økende antall stubbeskudd og god høydevekst. Våre instruktører i Aktivt Skogbruk har dokumentert gjenvekst på over 3 meter på en vekstsesong etter nedkapping.

Tett oppslag på foryngelsesflate

Kjemisk behandling

Tidligere ble det sprøytet med kjemiske plantevernmidler i langt større grad enn i dag. Som følge av en målsetting om mindre bruk av plantevernmidler og bortfall av tilskudd til denne aktiviteten, er bruk av kjemiske plantevernmidler sterkt redusert i skogbruket. Spredning fra helikopter er forbudt etter [forskrift om plantevernmidler](#). Det meste av sprøyting i skog skjer i dag ved hjelp av ryggståkesprøyte, og dels med traktormontert sprøyte. Det gjennomføres nå

også forsøk med bruk av drone. Om dette blir tillatt brukt vil avhenge av resultatene av forsøkene, der avdrift og presisjon vil være avgjørende faktorer.

I situasjoner hvor mekanisk rydding ikke gir et godt nok resultat, er bevisst og forsiktig bruk av kjemiske plantevernmidler aktuelt. I skogbruket er det bare preparater med det virksomme stoffet glyfosat som er tillatt brukt. Ikke alle glyfosatpreparater er godkjent for bruk på foryngelsesfelter, sjekk etiketten om preparatet har slik godkjenning.

For å unngå større problemer med rødhyll senere, må det gjøres tiltak på et tidlig stadium. Små planter av rødhyll kan punktsprøytes så snart de blir synlige etter hogst, gjerne før planting. Sørg for at alle blader blir sprøytet. På grunn av den kraftige gjenveksten når rødhyll kappes ned, er bladsprøyting et tiltak som, sammenlignet med nedkapping, kan redusere framtidig behov for ungsogpleie. Også etter planting bør man fortrinnsvis punktsprøyte bare rødhylloppslaget, og eventuelt annen problemvegetasjon. I noen tilfeller hvor det er svært tett med lavere problemvegetasjon, kan man punktsprøyte bare akkurat rundt planta slik at den slipper lettere opp over kratthøyden. Dette gjøres utenfor granas vekstperiode for å unngå skade på planta.

Kjemisk behandling med ryggtakesprøyte

Forbruket av kjemiske plantevernmidler vil variere svært mye alt etter hvor mye problemvegetasjon som er på flata, men med nøye planlagt tiltak kan man i de fleste tilfeller redusere forbruket mye sammenlignet med tradisjonell bladsprøyting.

All yrkesmessig bruk av plantevernmidler krever gyldig autorisasjonsbevis for plantevernmidler. Sprøytet arealer som er åpne for allmenn ferdsel skal merkes med [plakat godkjent av Mattilsynet](#) i minst 7 dager etter behandling.

Kombinasjon av mekanisk rydding og kjemisk behandling

En kombinasjon av mekanisk og kjemisk behandling er effektivt dersom rødhyll har vokst seg så stor at det ikke kan bladsprøytes, dvs. over 2 meters høyde i gjennomsnitt (jf. [Norsk PEFC Skogstandard](#), kravpunkt 17). Forsøk viser at stubbebehandling med kjemiske plantevernmidler er mindre effektivt enn bladsprøyting på rødhyll, trolig på grunn av små snittflater. Erfaring med bekjempelse av rødhyll er likevel at stubbebehandling kan være effektivt hvis snittflatene har en viss størrelse. Altså på eldre planter. Selv om det ikke i alle tilfeller dreper planta, kan en slik behandling sette veksten til rødhyll så mye tilbake at det gir foryngelsen mulighet til å vokse seg over rødhyll før denne etablerer seg igjen. Husk: Se informasjon om blandingsforhold på etiketten for plantevernmidlet.

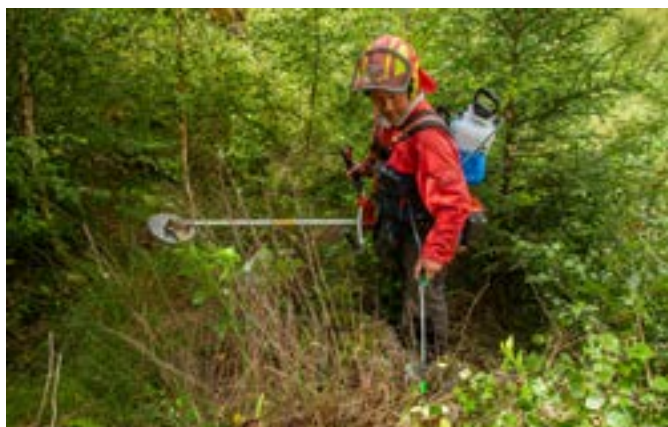

Gjenvekst to år etter stubbebehandling

Ved kombinasjon av mekanisk og kjemisk behandling, bør begge operasjonene utføres samtidig. Kapping først med senere stubbebehandling vil være mye mer tidkrevende, og det vil også være vanskelig å finne igjen de stubbene som skal behandles med kjemisk plantevernmiddel. Det finnes i dag lite utstyr for å gjøre begge handlinger i samme operasjon. Tidligere fantes det ryddesager med sprøyteaggregat påmontert, for sprøyting direkte på undersiden av sagbladet. Dette førte imidlertid til stor avdrift fra sagbladet, og metoden er i dag forlatt i Norge.

En god metode er å feste en enkel sprøytekanne på for eksempel 2 eller 5 liter med forlenga slange til ryggen på ryddesagselen, for å kunne sprøyte på problemartenes stubber samtidig med at det kappes

med ryddesaga. Brukes fargestoff i det kjemiske midlet er det lettere å få oversikt over arbeidet. Ikke fyll kannen mer enn halvfull, da slipper man å pumpe opp for ofte under arbeidet. Det bør helst beregnes slik at bensintanken på saga går tom før pumpekanna er tømt. Dette krever erfaring.

Ryddesag i kombinasjon med stubbebehandling av problemarter

Denne metoden brukes av flere instruktører i Aktivt Skogbruk hos Skogkurs. Husk å sjekke kanne, slanger og koblinger nøye for lekkasjer for å unngå å få sprøytmiddel på klær og hud, og at munnstykket sprer jevnt og konsentrert.

Forbruk av kjemisk plantevernmiddel til denne behandlingen vil variere mye med beskaffenheten på foryngelsesflata og antall stubber som skal behandles. Forbruket kan likevel begrenses både i mengde og spredning, og samtidig få utført et tiltak som kan redusere framtidig behov for inngrep.

En alternativ måte å kombinere mekanisk og kjemisk behandling, er å kappe ned rødhyll før

blomstring og deretter bladsprøyte gjenveksten i august samme år. Dette krever mer arbeidsinnsats, men er svært effektivt for å bekjempe rødhyll.

Skogkurs arrangerer kurs i både integrert plantevern, foryngelse og ungskogpleie gjennom sitt nettverk av regionale instruktører i [Aktivt Skogbruk](#).

Stubbebehandling med fargestoff

Et produkt fra prosjektet «Integrert plantevern i skog – IPV Skog», med samarbeidspartnerne Mattilsynet, NIBIO, Viken Skog SA, Indre Østfold kommune og Skogkurs. Prosjektet er delfinansiert av Skogtiltaksfondet og Kompetansemidler i landbruket.

SKOGKURS
Skogbrukets Kursinstitutt

Honnevegen 60, 2836 Biri - Tlf.: 908 88 200
E-post: ski@skogkurs.no - www.skogkurs.no

Skogkurs-Resymé nr. 15 - «Rødhyll» er utarbeidet ved Skogkurs (Skogbrukets Kursinstitutt).

Forfatter: Bjørn Einar Rakstang (Skogkurs) og Inger Sundheim Fløistad (NIBIO)

Foto: Bjørn Einar Rakstang

Layout: Nina Ree-Lindstad